

Goda kriget blev fel

Grundmotivet till krigsinsatsen i Afghanistan är stöd till USA:s självförsvar efter 11 september. Nu visar den på det "humanitära krigets" risker och begränsningar.

Kriget i Afghanistan följer folkrätten. Efter attackerna 11 september 2001 förklarade FN:s säkerhetsråd att USA utsatts för ett angrepp och hade rätt till självförsvar enligt FN-stadgan. Eftersom terrornätverket al Qaida bedömdes vara ansvarigt och hade ledning och fristad i det av talibanerna styrda Afghanistan hade USA rätt att slå tillbaka.

Nio år senare är detta fortfarande grundmotivet till Afghanistankriget. De olika stater som med olika FN-mandat och deluppgifter deltar i kriget gör det av samma grundläggande skäl. Utan 11 september hade talibanerna inte drivits från makten med militärt våld och omvärlden tagit på sig säkerhetsansvaret för återuppbyggnaden.

I dagens debatt handlar det däremot om att de utländska trupperna måste vara kvar i Afghanistan för att skydda civilbefolkning, värna biståndsinsatser mot terrorism och ge afghanerna möjlighet att i demokratiska former bygga upp en fungerande förvaltning och säkerhetsapparat.

Att motiven vidgats är inte konstigt men likafullt problematiskt. Ju fler skäl som anförs för den fortsatta trupp närvaron, desto lättare blir det att binda upp sig ytterligare och desto svårare att formulera de konkreta mål som ska vara uppfyllda innan insatsen avslutas. Den som sätter igång eller — som Sverige — går med i ett krig tar samtidigt på sig ett ansvar för utvecklingen. Att en majoritet i riksdagen nu kommit överens om den fortsatta svenska närvaron i Afghanistan var därför både väntat och riktigt.

Men i den överenskomna samsynen borde också finnas ett gryende ifrågasättande av hela det nya sättet att inom EU och i Sverige se "internationell krishantering" som militärens moderna huvuduppgift. Även om Afghanistaninsatsen inte skulle bli det stora misslyckande som vi nu fruktar, torde både folkopinion och militära strateger i västvärlden bara i undantagsfall våga sig på liknande operationer framöver.

Bakgrunden till den nya försvarsstrategin är oförmågan i Västeuropa att göra något åt de grymma upplösningskrigen på Balkan och folkmordet i Rwanda i början på 1990-talet. Inte minst fredsaktivister och politiker med ungdomsminnen av protester mot Vietnamkrig och apartheid i Sydafrika reagerade mot att "världssamfundet" bara stod bredvid och passivt tittade på. De krävde militära "humanitära interventioner" för att få slut på dödandet och formulerade så småningom en princip om omvärldens "ansvar att skydda" människor som utsattes för folkmord av sina egna makthavare.

Militära ledningar tvekade till en början men har sedan funnit att den internationella krishanteringen skulle kunna vara en överlevnadsmodell för en bransch i kris vid det kalla

krigets slut.

Visst är det rätt tänkt att statsuveräniteten i en globaliserad värld inte ska få stå i vägen för humaniteten. Men det är svårt att få det rätt i praktiken. De vackra orden solkades redan under Nato-bombningarna i Kosovo och sedan framför allt genom kriget i Irak. Krig består som ett mänsklighetens gissel. Det blir surt att redan ompröva något som knappt fått sin början. Men det är dags att tänka om — både för fredsvänner och militärstrateger.

ANDERS MELLBOURN

Kristna irakier vårt ansvar

Det finns en särskild tragik i de kristnas öde i Irak.

Under Saddam Husseins blodiga valde var anmärkningsvärt nog de kristnas villkor inte helt omöjliga. Saddams regim var sekulär och de kristna hade en viss verksamhetsfrihet inom en religiös sfär. Efter den amerikanska invasionen och störtandet av Saddam fick många kristna möjligheter att arbeta praktiskt för invasionstrupperna. I kaoset efter invasionen fick samtidigt både al-Qaidas terrorister och andra islamiska extremister nytt fotfäste i Irak. De kristnas ställning blev alltmer utsatt.

Samtidigt som USA inte öppnat gränserna för flyende kristna från Irak har många av dem funnit en fristad i Sverige där de ofta lyckats etablera sig jämförelsevis väl.

När nu trycket från extremister ökar på de kristna i Irak och kyrkor blir direkta måltavlor för våldsamma attentat måste det vara självklart att kristna irakier får vara kvar i Sverige och inte hotas med avvisning

Inget bistånd till ambassader

När de ofta biståndsskeptiska moderaterna tog regeringsansvaret för utvecklingsfrågorna 2006 fruktade/förväntade sig många nedskärningar i biståndet. Men så har inte blivit fallet. När anslaget sjönk förra året var det på grund av fallande bruttonationalinkomst efter finanskrisen. När BNP nu stigit, ökar biståndet igen.

Priset för bibehållna anslag har varit omprövningar, ökad kontroll och en vidgad definition av vad som skulle kunna räknas som bistånd. Det har inte alltid varit fel. Både skuldavskrivningar, resurser till flyktingmottagning och kanske till och med ”säkerhetsbistånd” av polis eller militär skulle i vissa fall kunna ses som utvecklingsbistånd.

Men när UD gör en viss procentavräkning från biståndsanslaget till kostnaderna för ambassader i rika västländer, eftersom de ska skapa förståelse och dialog om Sveriges syn på bistånd, är det direkt genant. Sluta manipulera biståndsbegreppet!

Kyrkor av folket

Motsättningen mellan folkkyrka och frikyrka suddas ut i ett sekulariserat samhälle. Den gemensamma framtidsmodellen får inte bli ett begränsat evangelium.

Folkkyrka och folkrörelsekyrka är inte samma sak. Historiskt är de varandras motsatser. Men båda kyrkomodellerna är typiskt svenska, sprungna ur en tid och konflikter som inte längre är. Båda håller på att förändras. Folkkyrkan firar tio år som fri från staten. Folkrörelsekyrkorna gör ett (sista?) försök att skapa en gemensam kyrka för gemensam framtid. Från sina skilda utgångspunkter borde de kunna mötas på vägen.

Väckelsen och frikyrkorna var en del av en folkrörelse i protest mot det etablerade samhället, kyrkan och statsmakten. Folkrörelsekyrkorna var församlingar av personliga bekännare. De erbjöd en troendegemenskap som predikade omvändelse och bättring och ville bidra till samhällets förändring. De har varit en del av demokratiseringen och moderniseringen av det svenska samhället sedan mitten av 1800-talet. Idén om folkkyrkan blev den lutherska statskyrkans svar på den pietistiska fromheten. Den ville vara till för alla, tvivlare som fromma. Den skulle inte vara beroende av medlemmarnas engagemang utan stå för Guds förekommande nåd och syndernas förlåtelse. Som bäst skulle den vara en kyrka inte för sig själv utan för andra.

Baksidan av folkrörelsekyrkan blev slutenhet, moralism, dogmatism, medlemstukt och gemenskap bara för de egna. Folkkyrkans baksida blev en bindning till enhetssamhället och tom förkunnelse från ovan. I öppenheten för alla förblev den enskilde likafullt mer objekt för nåd och syndaförlåtelse än myndig deltagande människa.

I dag har folkrörelsekyrkorna blivit öppna men mindre angelägna. Folkkyrkan tappar medlemmar och upptäcker sig på många ställen ha hamnat i minoritet. Den sekulariserade samtidsmänniskan ser ingen skillnad mellan att vara utsatt för omvändelsebudskap eller föremål för den förekommande nåden. Genom avregleringen från staten och demokratiseringen har folkkyrkan fått styrformer som drar mot folkrörelsekyrklig kongregationalism och lekmannastyre.

I det ”postmoderna” och mångkulturella samhälle som Sverige blivit kan förmodligen både folkrörelsekyrkorna och folkkyrkan klara sig hyggligare än vad de ofta tror. I den pluralistiska mångfalden finns plats för många idéer, kulturella uttryck, trosbekännelser och särintressen. Fromhetsvallen är sänkt och det udda och avvikande – till vilket kristen tro nu räknas – får frodas mer än i enhetssamhället.

För folkkyrkan sägs en framtidsmodell vara att bli en diakonins kyrka för andra och ta rollen som den bästa tjänsteproducenten bland många konkurrenter i ett avreglerat välfärdssamhälle. Ett alternativ är att bli en gemenskapsbärande motkultur av människor som i efterföljelse gör kyrkan synlig genom delaktighet och gemenskap i både vardagsliv och gudstjänst.

Men i båda fallen kan vi få ett begränsat evangelium. Diakoni är inte serviceproduktion utan förutsätter inbjudande gemenskap. Och gemenskap i efterföljelse måste innebära att gränser mellan församling och värld sprängs. Kyrkan måste bjuda både förkunnelse, försoning och förlåtelse, samla till både gemenskap och efterföljelse i tjänst för världen och andra. Där skulle både folkkyrka och folkrörelsekyrkor till slut kunna mötas i en vidare gemensam framtid.

ANDERS MELLBOURN

Förfärande bibeltrohet

Enligt en komminister i Göteborgs stift skulle det vara fel att använda alkoholfritt nattvardsvin då det ”med allra största säkerhet” var alkoholhaltigt vin när Jesus instiftade nattvarden (se Kyrkans tidning nr 42/2010). Man tar sig för pannan.

Den bibliska bokstavstrohetens irrvägar är sannerligen outgrundliga. Att som fundamentalister av olika slag bygga tro och lära på mekanisk läsning av bibeln är orimligt. Att över huvud taget ägna tid och engagemang åt att med bibliska finstilsargument fastställa praktiska gudstjänstordningar utan att väga in socialt och mänskligt ansvarstagande, visar på en brist på såväl empati som historisk-kritisk medvetenhet som underblåser alla fördomar om religionens idioti. Ylva Eggehorn delade i en av sina första diktsamlingar en Coca-Cola med Jesus och fann tro och gemenskap både för sig själv och många läsare. Det är evangelium.